Europski parlament
2019-2024

Odbor za prava žena i rodnu ravnopravnost

2022/2139(INI)

10.1.2023

NACRT IZVJEŠĆA

o reguliranju prostitucije u EU-u: prekogranične posljedice i utjecaj na rodnu ravnopravnost i prava žena
(2022/2139(INI))

Odbor za prava žena i rodnu ravnopravnost

Izvjestiteljica: Maria Noichl

PR_INI

SADRŽAJ

Stranica

PRIJEDLOG REZOLUCIJE EUROPSKOG PARLAMENTA 3

OBRAZLOŽENJE.....8

PRIJEDLOG REZOLUCIJE EUROPSKOG PARLAMENTA

o reguliranju prostitucije u EU-u: prekogranične posljedice i utjecaj na rodnu ravnopravnost i prava žena
(2022/2139(INI))

Europski parlament,

– uzimajući u obzir članke 4. i 5. Opće deklaracije o ljudskim pravima iz 1948.,

– uzimajući u obzir Konvenciju Ujedinjenih naroda o suzbijanju trgovanja osobama i iskorištavanja prostitucije drugih iz 1949.,

– uzimajući u obzir članak 6. Konvencije o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) iz 1979. kojom se žele suzbiti svi oblici trgovanja ženama i iskorištavanje žena koje se bave prostitucijom,

– uzimajući u obzir Protokol iz Palerma iz 2000. za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, posebice ženama i djecom, kojim se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta, kojoj je priložen,

– uzimajući u obzir djelovanje posebne izvjestiteljice UN-a za trgovinu ljudima, posebno trgovinu ženama i djecom,

– uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 14. travnja 2021. naslovljenu „Strategija EU-a za suzbijanje trgovine ljudima 2021. – 2025.” (COM(2021)0171) i Direktivu 2011/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 5. travnja 2011. o sprečavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/629/PUP[1] (Direktiva o suzbijanju trgovanja ljudima),

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 26. veljače 2014. o seksualnom iskorištavanju i prostituciji te njezinu utjecaju na jednakost spolova[2],

– uzimajući u obzir opću preporuku br. 38 (2020) Odbora za ukidanje diskriminacije žena (CEDAW) donesenu 6. studenoga 2020. o trgovini ženama i djevojčicama u kontekstu globalnih migracija,

– uzimajući u obzir izvješće Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS) od 10. lipnja 2021. naslovljeno „Odvraćanje potražnje kojom se potiče trgovina ljudima radi seksualnog iskorištavanja” (engl. *Discouraging the demand that fosters trafficking for the purpose of sexual exploitation*),

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 10. veljače 2021. o provedbi Direktive

[1] SL L 101, 15.4.2011, str. 1.
[2] SL C 285, 29.8.2017., str. 78.

2011/36/EU o sprečavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava[3],

– uzimajući u obzir rezoluciju Vijeća Europe od 8. travnja 2014. naslovljenu „Prostitucija, trgovina ljudima i moderno ropstvo u Europi”,

– uzimajući u obzir članak 54. Poslovnika,

– uzimajući u obzir izvješće Odbora za prava žena i rodnu ravnopravnost (A9-0000/2023),

A. budući da se bilježi porast prostitucije, njezinog iskorištavanja i trgovine ljudima radi seksualnog iskorištavanja; budući da je riječ o rodno specifičnim pojavama s globalnom dimenzijom koje utječu na najmarginaliziranije članove naših društava, pri čemu se prostitucijom najvećim dijelom bave žene i djevojčice, dok su gotovo svi kupci seksualnih usluga muškarci;

B. budući da međunarodno prihvaćena formulacija koja se koristi u većini pravno obvezujućih tekstova glasi prostitucija žena i prostitucija;

C. budući da različite regulatorne mjere koje se odnose na prostituciju imaju različite učinke na rodnu ravnopravnost;

D. budući da se žene koje se bave prostitucijom više suočavaju s nasiljem i iskorištavanjem nego žene u prosjeku;

E. budući da jamčenje tjelesnog integriteta svih i jamčenje jednakosti i poštovanja prava žena moraju biti u središtu politika država članica i EU-a;

F. budući da postoje snažne veze između prostitucije i organiziranog kriminala, primjerice trgovine ljudima;

G. budući da su za ulazak u svijet prostitucije odgovorni brojni čimbenici, koji uključuju siromaštvo, socijalnu isključenost i migracijsku pozadinu;

H. budući da prostitucija ima prekogranične posljedice i utječe na prava žena i rodnu ravnopravnost; budući da različito zakonodavstvo kojim se regulira prostitucija u EU-u koristi trgovcima ljudima i mrežama organiziranog kriminala; budući da sve države članice imaju pravnu obvezu odvraćati od trgovine ljudima i organiziranog kriminala i zaustaviti ih;

Usporedba između država članica

1. napominje da u EU-u postoje različiti pristupi reguliranju prostitucije koji su usmjereni na tri ključne komponente tog sustava: osobe koje se bave prostitucijom, kupnju seksualnih usluga (tj. potražnju) i svodništvo; naglašava da različiti zakoni različito utječu na žene koje se bave prostitucijom, njihova prava, prava žena općenito, rodnu ravnopravnost, potražnju, društvo i susjedne zemlje;

[3] SL C 465, 17.11.2021., str. 30.

2. žali zbog nedostatka pouzdanih, točnih i usporedivih podataka u svim zemljama;

Stvarnost osoba koje se bave prostitucijom

3. prima na znanje da se žene koje se bave prostitucijom više suočavaju s nasiljem i iskorištavanjem nego žene u prosjeku; podsjeća na studiju njemačkog saveznog ministarstva za obitelj, starije, žene i mlade iz 2019. prema kojoj je 41 % ispitanih žena koje se bave prostitucijom doživjelo fizičko ili seksualno nasilje (ili oboje) u kontekstu prostitucije;

4. ističe zaključke te studije koji se odnose na iskustvo žena koje se bave prostitucijom sa zlostavljanjem u djetinjstvu i adolescenciji;

5. ističe da se pristanak može dati dobrovoljno samo ako ne postoji neravnoteža moći među uključenim osobama; istodobno napominje da osobama može biti iznimno teško shvatiti da su žrtve, osobito ako ne poznaju svoja prava, te podsjeća na dinamiku odnosa koji predstavlja zlostavljanje;

6. napominje da je pogoršanje socijalne i gospodarske situacije zbog pandemije bolesti COVID-19 dovelo do povećanja svih oblika zlostavljanja i nasilja nad ženama, uključujući prostituciju; upozorava da će trenutačna energetska kriza i kriza troškova života dodatno pogoršati to stanje;

7. naglašava da je Europski parlament u svojoj Rezoluciji od 26. veljače 2014. o seksualnom iskorištavanju i prostituciji te njezinu utjecaju na jednakost spolova prepoznao da prostitucija i seksualno iskorištavanje predstavljaju kršenje ljudskog dostojanstva, da su u suprotnosti s načelima ljudskih prava, kao što je rodna ravnopravnost, te su stoga u suprotnosti s načelima Povelje Europske unije o temeljnim pravima; podsjeća da je u svojoj Rezoluciji od 5. srpnja 2022. o siromaštvu žena u Europi[4] prostituciju definirao kao težak oblik nasilja i iskorištavanja;

Učinak na žene koje se bave prostitucijom

8. osuđuje činjenicu da žene koje se bave prostitucijom nemaju pravnu sigurnost jer su kriminalizirane, što znači da su suočene sa stalnom prijetnjom od policijskog i sudskog progona, da su izložene dodatnoj ranjivosti i stigmatizaciji koje negativno utječu na njihovo zdravlje, zbog čega se suočavaju s poteškoćama u kontaktu sa službama za potporu i nemaju pristup temeljnim pravima; žali zbog činjenice da klijenti, vlasnici javnih kuća i trgovci ljudima u isto vrijeme često ostaju nekažnjeni;

9. ističe negativne posljedice dekriminalizacije svodništva i kupnje seksualnih usluga, koja zbog prividne društvene normalizacije tih aktivnosti dovodi do povećanja trgovine ljudima radi seksualnog iskorištavanja i prikriva stvarnost obilježenu prisilom, manipulacijom, nasiljem i iskorištavanjem u prostituciji, gdje se nedostatak jezičnih vještina, ranjivost i nesigurni uvjeti koriste kako bi se žene privuklo da uđu u svijet prostitucije i da ostanu u njemu; žali zbog činjenice da čak ni legalizacija prostitucije, svodništva i kupnje seksualnih usluga ne znači okončanje stigmatizacije za žene koje se

[4] Usvojeni tekstovi, P9_TA(2022)0274.

bave prostitucijom;

10. pozdravlja činjenicu da sve veći broj zemalja prihvaća i provodi nordijski model/model jednakosti; podržava feminističku pozadinu tog modela i njegov cilj postizanja rodne ravnopravnosti te ističe pozitivne učinke tog modela na prava osoba koje se bave prostitucijom i borbu protiv trgovine ljudima;

Potražnja

11. konstatira da prostitucija i trgovina ljudima radi seksualnog iskorištavanja postoje samo zato što za njima postoji potražnja;

12. napominje da dekriminalizacija svodništva i kupnje seksualnih usluga povećava i osnažuje potražnju te normalizira kupnju seksualnih usluga; ističe da stigmatizacija osoba koje se bave prostitucijom, posebno žena, ipak i dalje postoji;

Učinak na trgovinu ljudima radi seksualnog iskorištavanja

13. zabrinut je da legalizacija prostitucije može dovesti do promicanja pravnih struktura iza kojih se trgovci ljudima mogu skrivati;

14. naglašava da je trgovina ljudima radi seksualnog iskorištavanja u porastu zbog velike potražnje; ističe da je to osobito vidljivo u zemljama s liberalnim regulatornim modelom, dok zemlje koje primjenjuju pristupe kao što je nordijski model/model jednakosti više nisu velika tržišta za trgovinu ljudima u tu svrhu;

Prekogranični učinak

15. konstatira da različiti pristupi regulaciji u EU-u imaju različite učinke i da žene koje se bave prostitucijom imaju različita prava i zaštitu u različitim državama članicama EU-a; ističe da u prosjeku 70 % osoba koje se bave prostitucijom u EU-u čine žene migrantice i da trgovina ljudima radi seksualnog iskorištavanja najviše pogađa žene i djevojčice koje dolaze s istoka Europske unije;

16. naglašava da različita pravila znače da neke države članice EU-a imaju više žrtava trgovine ljudima od drugih i da slobodno kretanje unutar EU-a pomaže u premještanju ljudi s jednog tržišta na drugo;

Učinak na rodnu ravnopravnost i prava žena

17. naglašava da rodno specifična priroda prostitucije odražava i ponavlja prevladavajuće odnose moći; naglašava da su prostitucija i seksualno iskorištavanje istodobno i uzrok i posljedica nejednakog postupanja prema ženama i muškarcima te ponavljaju i održavaju stereotipe o ženama i muškarcima;

18. naglašava različite učinke različitih regulatornih mjera na muškarce, mlade i društvo u cjelini;

Uloga država članica i EU-a

19. ističe obvezu država članica da štite prava i tjelesni integritet žena i da promiču rodnu

ravnopravnost te naglašava ulogu EU-a u tome u međunarodnoj zajednici i stvaranju jednake zaštite i jednakih prava u svim državama članicama;

20. poziva države članice da poduzmu mjere u području prevencije, dekriminalizacije osoba koje se bave prostitucijom, programa za izlazak, smanjenja potražnje, kažnjavanja klijenata, destigmatizacije i uklanjanja stereotipa; poziva države članice da smanje potražnju i da istodobno zaštite žene i njihova prava, da okončaju kriminalizaciju i stigmatizaciju osoba koje se bave prostitucijom te da osiguraju izlazne strategije i bezuvjetan pristup sustavima socijalne sigurnosti i reintegraciji;

21. poziva države članice da osiguraju da kao kazneno djelo bude kažnjivo traženje, prihvaćanje ili dobivanje seksualne radnje od osobe u zamjenu za naknadu, obećanje naknade, pružanje koristi u naravi ili obećanje takve koristi;

22. poziva države članice da poduzmu mjere za borbu protiv gospodarskih, socijalnih i kulturnih uzroka prostitucije kako žene u situaciji siromaštva, socijalne isključenosti, diskriminacije i migracije ne bi bile žrtve te vrste iskorištavanja;

23. poziva na posebne mjere kako bi se ženama koje se bave prostitucijom pomoglo u njihovoj društvenoj i profesionalnoj reintegraciji; poziva na to da se takvi programi za izlazak provode postupno, da se ženama pruži potpora na njihovu osobnom putu i da se prepozna potencijal ljudi, uz prilagodbu programa stručnog osposobljavanja i daljnjeg obrazovanja kako bi se to uzelo u obzir;

24. poziva na sveobuhvatnu psihološku, medicinsku i socioekonomsku potporu za žrtve i one koji su pretrpjeli tu situaciju;

°

° °

25. nalaže svojoj predsjednici da ovu Rezoluciju proslijedi Vijeću i Komisiji.

OBRAZLOŽENJE

U mnogim državama članicama, ali i u cijelom svijetu trenutačno se raspravlja o pitanju prostitucije i njezine regulacije. Propisi, koji se razlikuju od države članice do države članice, stvaraju različite okolnosti za osobe koje se bave prostitucijom i različito utječu na njih, često se pokažu razočaravajućima i ne mogu zadovoljiti pravdu prema tim osobama i njihovim pojedinačnim situacijama.

O toj temi, koja u načelu izravno utječe samo na nekolicinu u društvu, raspravlja se emotivno, ponekad čak i gorljivo. S obzirom na to da su prostitucija, iskorištavanje prostitucije i trgovina ljudima radi seksualnog iskorištavanja rodno specifične i globalne pojave koje bilježe porast i utječu na one koji su najviše diskriminirani u našim društvima, moramo se pobrinuti da naglasak ove rasprave bude na pravima žena. Ujedno moramo priznati: prostitucijom se – u cijelom svijetu – bave najugroženije žene i djevojčice u društvu. Nadalje, znamo da najmarginaliziranije osobe nisu najmarginaliziranije jer su tako uistinu slobodno odlučile, već često zbog nesretnog nedostatka alternativa u kapitalističkom i patrijarhalnom društvu. Prividna normalizacija prostitucije koja je prisutna u mnogim državama članicama prikriva stvarnost obilježenu prisilom, manipulacijom, nasiljem i iskorištavanjem. Njome se skriva činjenica da se nedostatak jezičnih vještina, situacije obilježene nesigurnošću, siromaštvo i socijalna isključenost koriste kako bi se žene uvelo u svijet prostitucije s ciljem da se muškarcima osigura pristup ženskim tijelima. U novoj studiji provedenoj u Njemačkoj utvrđeno je da većina onih koji kupuju seksualne usluge zna da žene koje se bave prostitucijom nisu slobodne i da nisu svojevoljno u toj situaciji. Štoviše, proizlazi da većina prihvaća tu situaciju, ali da je radije zanemaruju ili da im to čak daje dodatan osjećaj moći.

Prostitucija je oblik nasilja. Ona je ujedno i uzrok i posljedica rodne neravnopravnosti. Rodno specifična priroda prostitucije odražava dominantne odnose moći u našem društvu. Prostitucija je odraz stereotipa o muškarcima i ženama i ona održava te stereotipe. To nedvojbeno uključuje stajalište da se tijela žena i djevojčica moraju moći prodavati kako bi se zadovoljila potražnja muškaraca za seksom i stav da muškarci moraju imati i imaju pravo da svoju seksualnost doživljavaju s drugom osobom. To jasno utječe i na rodnu ravnopravnost i daljnje ostvarivanje prava žena.

Prostitucija ima i prekogranične posljedice za žene, njihova prava i rodnu ravnopravnost te se stoga njome moramo zajednički baviti na europskoj razini kako bi se osiguralo da žene posvuda uživaju jednaka prava i jednaku zaštitu. Brojke nam, naime, pokazuju da su žene koje se bave prostitucijom sve izloženije nasilju i iskorištavanju. Njihova zdravstvena situacija posebno je nesigurna u usporedbi s ostatkom stanovništva. Tome pridonosi i njihova stigmatizacija, koja je i dalje prisutna bez obzira na to je li prostitucija legalizirana ili ne. Destigmatizirana je samo strana kupnje i dobit od prostitucije druge osobe. Međutim, osobe koje se bave prostitucijom i dalje su marginalizirane i stigmatizirane. Osim toga, otežan im je pristup temeljnim pravima.

Postoji i niz veza između prostitucije i organiziranog kriminala, primjerice trgovine ljudima, trgovine drogom itd. Znamo da je u zemljama s dekriminaliziranim svodništvom i kupnjom seksualnih sluga te povezanom pravnom infrastrukturom trgovina ranjivim ženama i maloljetnicima radi seksualnog iskorištavanja olakšana i da se potiče.

Kako se potražnja za prostitucijom i tržište prostitucije ne bi samo premjestili u drugu državu članicu, kako bi se prava žena mogla zajamčiti i preko granica te kako bi sve žene bile zaštićene od iskorištavanja, potreban nam je pristup na razini Europe.

Kriminalizacija osoba koje se bave prostitucijom ne može biti rješenje. Ona samo dovodi do nedostatka pravne sigurnosti, uz stalnu opasnost od policijskog i sudskog progona, dodatne ranjivosti i stigmatizacije te negativnih učinaka na zdravlje i sigurnost, kao i posljedičnih poteškoća u kontaktiranju sa službama za potporu i nedostatka pristupa osnovnim pravima za osobe koje se bave prostitucijom. Stoga je krajnje vrijeme da države članice poduzmu mjere u području prevencije i dekriminalizacije osoba koje se bave prostitucijom i da istodobno podupru programe za izlazak i reintegraciju, destigmatizaciju i smanjenje stereotipa te da se ne libe kažnjavanja klijenata. S obzirom na to da je u konačnici upravo njihova potražnja temelj za iskorištavanje u okviru prostitucije. Trgovina ženama postaje privlačna zbog potražnje. Potražnja iskorištava slabosti i nedostatak alternativa. Potražnja legitimizira sustav nejednakosti i iskorištavanja u kojem su žrtve prvenstveno žene i djeca.

Feminizam je borba protiv sustava i protiv patrijarhata. Ta je borba oduvijek poticala na prosvjede. Činjenica da, kad je riječ o legalizaciji svodništva i kupnji seksualnih usluga, nema prosvjeda trebala bi biti poticaj za razmišljanje.